

Omnem autem contentionem excludunt divinæ Scripturæ, cum Moyses clare dicat: *Qui est, misit me*⁶⁸; et Evangelium: *In principio erat Verbum*⁶⁹; et non semel erat, sed quater. Et rursus alias: *Qui est ex Deo*⁷⁰; et: *Qui est in sinu Patris*⁷¹; et in alio loco: *Qui est in celo*⁷²; et in Apocalypsi: *Qui est, et qui erat, et qui venturus est*⁷³; et beatus Paulus: *Qui est splendor gloriæ*⁷⁴; et: *Cum in forma Dei esset*⁷⁵; et iterum de Filio: *Qui est super omnia Deus, qui est benedictus in sæcula. Amen*⁷⁶.

XXXI. Si verus est Deus, et lumen, et immutabilis, et bonus, et sanctus, et Dominus, et Filius, hæc autem cum Pater etiam sit, non similiter est hæc, sed *μειζόνως*, id est magis; erit ergo talis non propter substantiæ præstantiam et excellentiam, sed qualitatis exsuperationem; substantia enim non dicitur magis, aut minus alia substantia; bonus vero bono, et justus justo magis dicitur: igitur eorum qui geniti sunt, eadem est natura cujus est qui genuit, etsi aliter genitus habeat τὸ εἶναι: nec enim Abel qui ex conjunctione viri et mulieris genitus est, diversæ naturæ fuit quam Adam qui non est genitus, sed formatus.

XXXII. Si quod est causa, est majus et differens substantia ab eo, cujus causa est; omnis autem pater est causa, et omnis filius est ex causa: patres igitur majores et differentes substantia sunt a filiis, et non unius substantiæ: at non est verum hoc.

XXXIII. Interrogant Ariani, an Pater, generato Filio, desierit generare; si respondetur desiisse, inferunt, cœpisse igitur generare; omne enim quod

A finem habet, inquit, etiam habet principium. Quibus respondebimus, si necesse est, quod desinit, principium habere; et quod principium habet, necesse item habere finem. Igitur angeli et omnia incorporea, quæ cœperunt esse, necesse est desinere esse: at hoc absurdum est. Potest igitur quod cœpit esse, non desinere, et quod desinit, non cœpisse. Quod si non: ipse etiam Filius, si principium habet, et finem habebit, ipsorum opinione.

XXXIV. Eadem est natura eorum, quæ genita sunt, et generantis, quamvis aliter cœperit esse, qui genitus est; non enim Abel natus ex conjunctione, alia natura fuit præter naturam Adæ non generati, sed formati.

XXXV. Quod in incorporeis est unum operatione et voluntate, dicitur substantia unum. Salvator cum dixit: *Ego et Pater unum sumus*⁷⁷, uno quoque eorum, quæ ante scripta sunt, dixit. Igitur si operatione unum dicunt, necesse est, substantia unum dicant; eorum enim, quæ sunt diversæ substantiæ, nunquam erit operatio similis: sin autem voluntate unum, non solum quæcunque Pater vult, necesse est et Filium velle; sed etiam quæcunque Filius vult, necesse est et Patrem velle. Jubebit ergo Filius Patri, de quibus vult, et de quibus jubetur; sin autem solum jubetur, coactus, et non volens ministrat. Si vero neque voluntate, nec operatione sunt unum, sequitur ipsorum opinione, esse unum substantia, id est, *ὁμοούσιον* Patrem, et Filium, quod ipsi dicunt, impossibile esse.

Ejusdem S. Basilii contra Eunomium,

Quod ingenitum non substantiam, sed ὑπαρξιν, id est existentiam, declarat.

I. Si ingenitum est substantia, et genitum est substantia, et idcirco non sunt ejusdem substantiæ Pater et Filius, necesse est penitus omnia genita unius substantiæ esse. Sunt igitur genita *ὁμοούσια*, id est, ejusdem substantiæ cum Filio Dei; et quo-

C modo non est blasphemum?

II. Si ingenitum πρὸς τὸν γεννητὸν υἱὸν ἀντιδιαστελλόμενον est substantia, et increatum πρὸς τὴν κτίσιν ἀντιδιαστελλόμενον substantia est; est igitur ingenitum substantia et increata.

Cætera desunt.

⁶⁸ Exod. III, 14. ⁶⁹ Joan. I, 1. ⁷⁰ Joan. VIII, 47. ⁷¹ Joan. I, 18. ⁷² Joan. III, 13. ⁷³ Apoc. I, 4. ⁷⁴ Hebr. I, 3. ⁷⁵ Philipp. II, 6. ⁷⁶ Rom. IX, 5. ⁷⁷ Joan. X, 30.

EXPOSITIO SS. PP. NN.

MAGNI BASILII ET GREGORII THEOLOGI,

De sancta et orthodoxa fide.

689 Credo in Patrem, et Filium, et Spiritum Sanctum, Trinitatem *ὁμοούσιον*, inseparatam, indivisam, inconfusam, et incomprehensam unam naturam, et substantiam, et regnum, tres personas. Si autem interrogeris, quid declarent personæ, sive

D hypostases, respondebis, quod personas interpretamur mentem, verbum, et spiritum. Mens generat verbum, et verbum sine spiritu non egreditur; in eo enim agnoscitur Deus vivere, quod generat verbum ἀπαθῶς. Quod si vis exemplis clarius hoc

discere, audi : Homo habet mentem, et verbum insitum, sive naturale et spiritum vitalem : egrediens verbum ab homine facit voluntatem ejus, et ab ipso non separatur : sic et Deus Verbum genitus a Patre sine tempore fecit quæcunque voluit Pater tanquam *ἁπολόσιος* illi, et ab ipso non est separatus ; aut, sicut sol est circulus, et habet medium lumen, et ex lumine procedit radius ; et neque unus homo dicitur tres homines, quia sit mens, et verbum, et spiritus ; neque unus sol tres soles, quia sit circulus, et lumen, et radius ; sed potius unus homo, et unus sol ; sic unus Deus est, id est, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, tres unus, et unus tres indivise, et inconfuse. Hæc est autem indivisibilitas, quod Filius non separatur a Patre, sicut neque ab homine separatur verbum, *λόγος*, sive ratio ; aut a sole lumen. Et ut lumen egrediens ex sole illuminat mundum, sic unigenitus Filius et Verbum non separatus a Patre operatus est admirabilia opera, cælum, et terram, et quæcunque in eis sunt : item opus incarnationis supra omnia admirabile ; manens enim in Patre, nec separatus ab eo Deus Verbum divino condensu venit ad nos, et salvavit Israel, et gentes secundum veras promissiones Dei, quas lex et prophetæ prædicarunt, et doctrina apostolorum et sanctorum Patrum tradidit. Inconfusio autem est hæc, primum quidem, quia Pater non est Filius, neque unquam erit, neque Filius Pater, neque Spiritus sanctus est Filius, vel Pater, quoniam proprietates cujusque personæ sanctæ, et beatæ Trinitatis immota manet, et servatur, id est, in Patre quidem proprietates ingeni, in Filio autem proprietates geniti, quoniam genitus est a Patre sine tempore, sicut lumen a sole. Simul enim Pater, simul Filius, simul Spiritus sanctus, servata immota cujusque personæ proprietate. Ac de divina quidem et immortalis natura sic sentimus ; non enim dicimus, ut fatui gentiles, solem esse Deum, sed tanquam imaginem assimilamus incircumscripse et incomprehense, quoniam Deus est infinitus, et a nemine potest comprehendi. Illud autem dicitur comprehendi non posse, quod experientia cognitionis non potest percipi, ut est divinitas proprie, ut ex universa Scriptura didicimus tum vetere, tum nova : nullus enim a sæculo sanctorum potuit dicere, quæ substantia sit Deus ; tamen si insanus Eutolmius hoc ausus est nugari, qui non solum a sanctis doctoribus redarguitur, sed ab ipsa natura et consequentia.

De Incarnatione vero confitemur Dominum nostrum Jesum Christum unum ex indivisa, atque inconfusa Trinitate duas naturas, et duas energias, duasque naturales voluntates habere, et Mariam Virginem, quæ eum peperit, proprie, et vere Dei matrem esse ; neque **690** posse explicari modum Incarnationis præter hoc solum, quod ex Virgine natus est per Spiritum sanctum ; Pater enim misit

A Filium salvatorem mundi ; Filius autem unigenitus, et Dei verbum beneplacito Patris, et propria voluntate, et Spiritus sancti cooperatione carnem sumpsit mente, et anima, ac ratione præditam, et univit eam cum propria sua persona divina ; non enim Pater incarnatus est, neque Spiritus sanctus, sed Verbum, et Filius Dei in propria persona, qui deificavit genus hominum. Caro alioqui corruptibilis, quam sumpsit Dominus noster Jesus Christus, incorrupta mansit per mortem crucis, et resurrectionem ; etsi enim cibum gustavit post resurrectionem, non tamen lege corporis, sed œconomice, ut probaret carnem illam esse, quæ erat ante resurrectionem, et non aliam ; non enim in ventrem, et intestina, atque in secessum ibat, absit ! Imo caro divina post resurrectionem mutata est a materiali in immaterialem, et a passibili in impassibilem ; non tamen incircumscripse, aut intangibilem, vel invisibilem, alioqui quomodo visus esset discipulis post resurrectionem ? Quomodo dixisset Thomæ : Tange me ⁷⁸ ? Cibum vero, quem sumpsit coram discipulis, si quis quærat, quo abierit, respondemus, sicuti cera appropinquans igni liquefit, et desinit esse ; sic cibum ille adhibitus carni incorruptibili et *πρωτότυπον* Dei resuscitati. Post resurrectionem vero conversatus spatio quadraginta dierum cum discipulis, *assumptus est in cælum videntibus illis*, ut Evangelium testatur, *et sedit ad dexteram Dei* ⁷⁹. Sedere autem ad dexteram Dei non declarat aliquid corporeum ; Deus enim corporis, et figuræ, et speciei expers est ; sed potius honorem, et gloriam in cælis significat ; hanc enim habuit assumptus in cælum homo Dei, id est, caro sumpta : illic enim sancta ejus anima conversationis suæ in terra recordatur, estque rationalis, et intelligens. Insunt præterea sancto corpori ejus suæ proprietates naturales, ut triplex dimensio longitudinis, latitudinis, et profunditatis ; item species, qualitas, et quantitas, et alia hujusmodi ; non enim amisit hæc assumptus Christus. Non ergo locum habet hic fabula Manichæorum, qui aiunt, quod assumptus Christus in sole posuit suum corpus, et Deus nudus ascendit : id autem stulte probant auctoritate David dicentis : *In sole posuit tabernaculum suum* ⁸⁰. Quibus nos respondemus : O insani, et vani ! non appellat Propheta tabernaculum solis carnem a Verbo Dei sumptam ; quæ cum ipso Filio Dei in cælum ascendit, sed potius tabernaculum solis appellat speciem, et qualitatem orbis solaris, id est, lumen, quod quarto die Deus mundi fabricator in eo posuit : non enim Propheta loquebatur hic de assumptione, sed de creaturis Dei, quemadmodum perpetuo gloriam Dei narrent. Postea vero veniet in novissimo die resurrectionis omnium, quando tuba canet magno clangore, et tanquam ex somno surgent omnes, et aderit Judex animarum justorum et peccatorum, sive ad-

⁷⁸ Joan. xx, 27. ⁷⁹ Marc. xvi, 19 ; Act. i, 9. ⁸⁰ Psal. xviii, 6.

huc viventium tunc, sive jam mortuorum : veniet autem quemadmodum viderunt eum ascendentem in cœlum ⁸¹, sicut nos docet beatus Lucas, *ut reddat unicuique secundum opera sua* ⁸², regnum quidem cœleste, id est, Dei visionem iis, qui purgatam habuerint mentem ; perpetuum vero supplicium et æternas tenebras, id est, alienationem a Deo, iis qui cæcam. Regni autem ejus non erit finis, neque terminus, ut ait Vir desideriorum ⁸³. Ipsi gloria in sæcula. Amen.

⁸¹ Act. I, 11. ⁸² Rom. II, 6. ⁸³ Dan. VI, 26.

MONITUM.

Fragmentum sequens Arabice et Latine legitur p. 226 libri cui titulus : *Eutychius patriarcha Alexandrinus vindicatus, sive Responsio ad Joannis Seldeni Origines, in duas tributa partes, quarum prima est de Alexandrinæ Ecclesiæ originibus, altera de origine nominis papæ ; quibus accedit censura in Historiam orientalem Joannis Henrici Hottingeri ; omnia ex Orientalium excerpta monumentis, auctore Abrahamo Echellensi Maronita e Libano. Romæ, typis S. Cong. de propag. fide. 1661 in-4.*

D. Basilius in hom. Commemorationis B. Mariæ Virginis de D. Petri initiatione, primatu de cæteris prærogativis hæc habet :

Christus utique Dominus, cui gloria, assumptum Petrum principem apostolorum, et imposita ei divina manu ordinavit summum sacerdotem super universum habitabilem orbem, et omnes discipulos, ac gentes cunctas, quæ Jesum Christum confitentur. Cumque manum capiti ejus imposuisset Dominus, ecce voces magnæ ab alto exclamantes, ac dicentes : Dignus, dignus, dignus est princeps episcoporum secundum ordinem Melchisedech. Ordinavitque presbyteros, episcopos, diaconos, lectores, hypodiaconos, psaltes, et septem instituit ordines in domo Dei.

Arabici codicis, ubi hæc legitur homilia D. Basilii, exemplar in insuta Rhodo exscriptum exstat Parisiis in celeberrima bibliotheca linguarum Orientalium clarissimi viri Gilberti Gaulminii Christianissimi regis libellorum supplicum præfecti.

MONITUM.

691 Putavi non defuturos qui Eunomii opus cum Basilii libris comparare vellent : quod ut facilius fieri posset, hunc libellum hoc loco edendum judicavi. Sed monere juvat, Græca et Latina e clarissimo doctissimoque viro Joanne Alberto Fabricio sumpta esse (87).

(87) *Bibliotheca Græca, vet. ed., t. VIII, p. 260.*

ΕΥΝΟΜΙΟΥ ΤΟΥ ΔΥΣΣΕΒΟΥΣ ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΟΣ

ΠΡΟΣ ΟΝ ΕΓΡΑΨΕΝ ΑΝΤΙΡΡΗΤΙΚΟΝ Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ.

EUNOMII IMPII APOLOGIA,

QUAM CONFUTAVIT BASILIUS MAGNUS (88).

[*Hic libellus nulla de alia causa descriptus est, quam ut quale sit hoc scriptum, constet. Etenim quæ de Deo pronuntiat, et eo quod sit ingenitus, et quod Filius sit genitus, et alia quæ nugatur, maxime*

[(89) Οὗτος ὁ λόγος οὐ δι' ἄλλο τι γέγραπται, ἢ ἵνα δεικνύηται ἡ γραφή. Ἄ γὰρ λέγει περὶ Θεοῦ, ὡς ἀγέννητος, καὶ γεννητός (90) ὁ Υἱός, καὶ ἕτερα ὅσα ληρεῖ, ἀσεβέστατά εἰσι, καὶ ἔξω τῆς εὐσε-

(88) Interprete Jacobo Fabricio Holsato.

(89) Nota in codice manu exarato ascripta.

(90) Aetii et Eunomii dogma, ἀγέννητον non

posse esse simile τῷ γεννητῷ. Vide Epiphanium, hæresi 76.